

5 Pravdepodobnosť, kombinatorika, štatistika

Kombinačné číslo, Pascalov trojuholník

Vysvetlite pojem kombinačného čísla a zapíšte vzťah pre výpočet kombinačného čísla. Uvedte základné vlastnosti kombinačných čísel a demonštrujte ich na Pascalovom trojuholníku.

Kombinačné číslo je číslo číslo $\binom{n}{k}$ pre ktoré platí $n \geq k$ a n, k patria do kladných prirodzených čísel

$$C(k, n) = \binom{n}{k} = \frac{n!}{(n-k)! \cdot k!}$$

Kombinačné číslo určuje počet všetkých kombinácií **k – tej** triedy vytvorených z prvkov **n** prvkovej množiny.

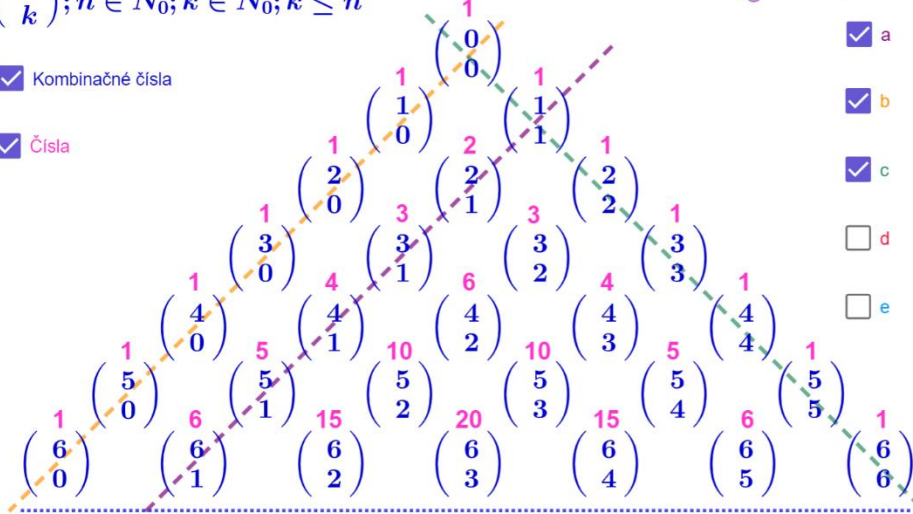
V Pascalovom trojuholníku sledujte vlastnosti kombinačných čísel

$$\binom{n}{k}; n \in \mathbb{N}_0; k \in \mathbb{N}_0; k \leq n$$

n = 6

Kombinačné čísla

Čísla

Vlastnosti:

a $\binom{n}{1} = n$

b $\binom{n}{0} = 1$

c $\binom{n}{n} = 1$

d

e

$$\binom{n}{0} = \binom{n}{n} = 1$$

$$\binom{n}{1} = n$$

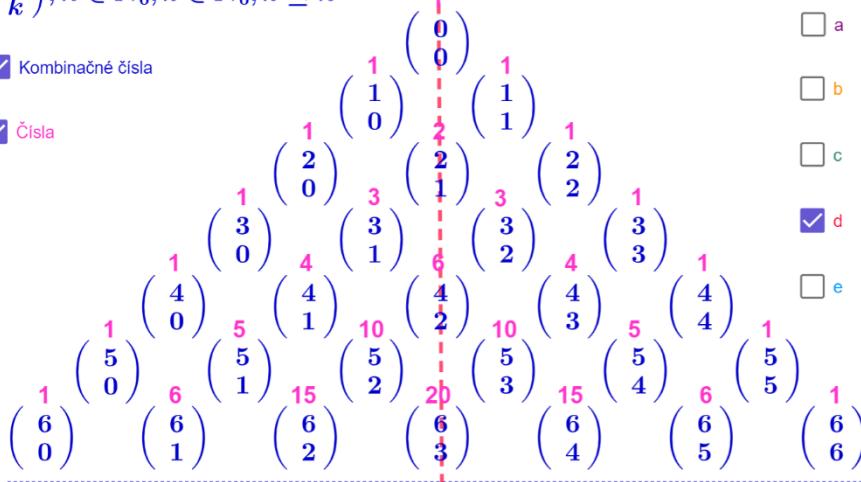
V Pascalovom trojuholníku sledujte vlastnosti kombinačných čísel

$$\binom{n}{k}; n \in \mathbb{N}_0; k \in \mathbb{N}_0; k \leq n$$

n = 6

Kombinačné čísla

Čísla

Vlastnosti:

a

b

c

d $\binom{n}{k} = \binom{n}{n-k}$

e

$$\binom{n}{k} = \binom{n}{n-k}$$

$$pr. \binom{20}{3} = \binom{20}{17}$$

V Pascalovom trojuholníku sledujte vlastnosti kombinačných čísel

$$\binom{n}{k}; n \in N_0; k \in N_0; k \leq n$$

Kombinačné čísla

Čísla

n = 6

Vlastnosti:

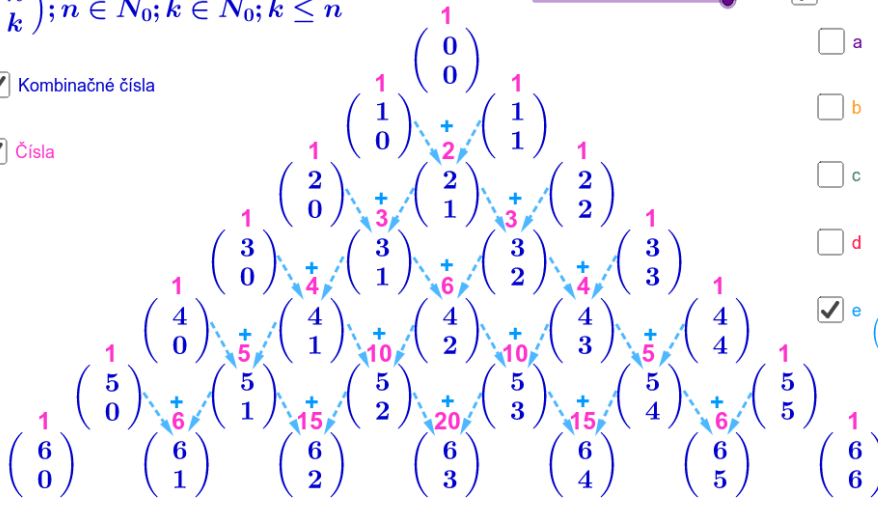
a

b

c

d

e $\binom{n}{k} + \binom{n}{k+1} = \binom{n+1}{k+1}$

$$\begin{aligned} \binom{n}{k} + \binom{n}{k+1} &= \binom{n+1}{k+1} \\ \binom{n-1}{k-1} + \binom{n-1}{k} &= \binom{n}{k} \end{aligned}$$

Variácie, permutácie, kombinácie

Vysvetlite pojmy: variácie, permutácie, kombinácie bez opakovania. Uveďte základné vzťahy pre výpočet počtu prvkov týchto množín. Vysvetlite pojem $n!$.

Variácia k – tej triedy n – prvkovej množiny M je ľubovoľná usporiadaná k – tica vytvorená z prvkov tejto množiny tak, že každý prvok sa v danej k – tici môže vyskytnúť najviac raz. n, k patria do celých nezaporných čísel a platí že $n \geq k$.

$$V(k, n) = \frac{n!}{(n - k)!}$$

Variácie s opakovaním k – tej triedy n – prvkovej množiny M je ľubovoľná usporiadaná k – tica vytvorená z prvkov tejto množiny tak, že každý prvok sa v danej k – tici môže vyskytnúť najviac k – krat. Čísla n, k sú celé nezaporné.

$$V'(k, n) = n^k$$

Permutácia n – prvkovej množiny M je ľubovoľná usporiadaná n – tica prvkov tejto množiny, v ktorej je každý prvok množiny M práve raz

$$P(n) = n!$$

Permutácie s opakovaním ak nám vzniknú rovnaké k – tiny tak použijeme permutácie s opakovaním aby sa tieto možnosti vymedzili na max 1.

$$P'(n) = \frac{n!}{n_1! \cdot n_2! \cdot n_3! \cdot \dots \cdot n_k!}$$

Kombinácia bez opakovania k – tej triedy n – prvkovej množiny M je ľubovoľná k prvková podmnožina vytvorená z prvkov množiny M tak, že každý prvok sa v danej kombinácii môže vyskytnúť najviac raz. Čísla n, k sú celé nezaporné.

$$C(k, n) = \binom{n}{k} = \frac{n!}{(n-k)! \cdot k!}$$

Faktoriál – faktoriál čísla n , $n \in \mathbb{N}_0$ je súčin všetkých prirodzených čísel menších alebo rovných n . Zapisuje sa $n!$ a číta sa „ n faktoriál“. Napríklad $5! = 5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1 = 120$

Štatistické ukazovatele

Vysvetlite pojmy: štatistický súbor, rozsah štatistického súboru, štatistický znak. Vysvetlite pojmy modus, medián, aritmetický priemer (aj viac ako dvoch čísel) stredná hodnota, smerodajná odchýlka, rozptyl.

Štatistický súbor je súbor štatistických jednotiek so spoločnou vlastnosťou, neprázdna konečná množina M objektov štatistického skúmania.

Štatistická jednotka (základná sledovaná jednotka, ktorej sa týkajú štatistické údaje) Subjekt, o ktorom sa získavajú informácie, z ktorých sa v konečnom dôsledku zostavuje štatistika.

Štatistický znak je spoločná vlastnosť štatistických jednotiek v štatistickom súbore. Je predmetom štatistického skúmania. Každý prvok má štatistickému znaku priradenú hodnotu znaku.

Rozsah štatistické súboru (n) je počet prvkov množiny M.

Modus alebo modálna hodnota alebo najpravdepodobnejšia hodnota je tá hodnota kvantitatívneho znaku štatistického súboru, ktorá má najvyššiu relatívnu frekvenciu, teda sa vyskytuje najčastejšie

Medián alebo stredná hodnota (znaku) alebo centrálna hodnota (znaku) (označuje sa $Med(x)$) je hodnota, ktorá rozdeľuje postupnosť podľa veľkosti usporiadaných výsledkov na dve rovnako početné polovice. V štatistike patrí medzi stredné hodnoty. Platí, že najmenej 50 % hodnôt je nižších alebo sa rovná mediánu a najmenej 50 % hodnôt je vyšších alebo sa rovná mediánu.

Aritmetický priemer je súčtom hodnôt skupiny čísel vydelených počtom čísel v skupine.

$$\bar{x} = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n}$$

Stredná hodnota je jednoduchá číselná charakteristika slúžiaca na meranie úrovne (polohy) štatistického rozdelenia hodnôt, pomocou ktorej možno nahradiť a zovšeobecniť hodnoty štatistického súboru. Počíta sa z absolútnych alebo z pomerných čísel.

Delí sa na dva druhy:

stredná hodnota počítaná zo všetkých jednotiek štatistického súboru (tzv. priemery)

stredná hodnota počítaná len z vybraných jednotiek štatistického súboru (napríklad medián, modus)

Rozptyl = rozptyl hodnôt znaku x , kt. má n hodnôt je daný vzťahom:

$$S^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2$$

Smerodajná odchýlka = druhá odmocnina z rozptylu

Pravdepodobnosť javu (udalosti)

Charakterizujte pojmy: pravdepodobnosť javu, doplnková pravdepodobnosť javu, náhodný jav, priaznivý, nepriaznivý jav. Uvedte vzťahy pre výpočet pravdepodobnosti javu, vzťah pre pravdepodobnosť doplnkového javu a nezávislých javov.

Pravdepodobnosť javu A je podiel sledovaných možností ku všetkým možnostiam. (určená v percentách alebo v intervale $\langle 0,1 \rangle$)

Doplnková pravdepodobnosť javu A' sú všetky možnosti, ktoré neobsahuje pravdepodobnosť A

$$P(A) + P(A') = 1 \qquad P(A') = 1 - P(A)$$

Náhodný jav je výsledok náhodného pokusu, o ktorom je možné po vykonaní pokusu rozhodnúť, či nastal alebo nenastal.

Priaznivý/Nepriaznivý jav = Ak náhodný jav A nastáva pri danom výsledku náhodného pokusu, hovoríme, že tento výsledok je priaznivý náhodnému javu A, ak nie tak je nepriaznivý.

$$P(A) = \frac{n}{m} \quad (n = \text{priaznivé možnosti}, m = \text{všetky možnosti})$$

Nezávisle javy : $P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B)$

Zlučiteľne javy : $P(A \cup B) = P(A) + P(B) - P(A \cap B)$

Nezlučiteľne javy : $P(A \cup B) = P(A) + P(B)$

Pravdepodobnosť javu (udalosti)

Vysvetlite pojmy: náhodný pokus, náhodný jav, istý jav, nemožný jav. Z akého intervalu nadobúdajú hodnoty pravdepodobnosti týchto javov hodnoty? Ako určíme pravdepodobnosť prieniku dvoch nezávislých javov a pravdepodobnosť zjednotenia dvoch javov?

Náhodný pokus je taký pokus, ktorý môžeme donekonečna opakovať a jeho výsledok nebude určený vonkajšími javmi a jeho výsledky budú rôzne.

Náhodný jav je jav, ktorý ma pravdepodobnosť nastania medzi 0% až 100%, čiže pravdepodobnosť je v intervale (0,1)

Istý jav je jav, ktorý vieme že sa s istotu stane a jeho pravdepodobnosť je $P(A) = 1$

Nemožný jav je jav, ktorý nikdy nenastane a jeho pravdepodobnosť je $P(A) = 0$

Pravdepodobnosť prieniku dvoch nezávislých javov:

Nezávislé javy: o dvoch javoch hovoríme, že sú nezávislé, ak uskutočnenie jedného javu nemá vplyv na uskutočnenie či neuskutočnenie druhého javu. Hovoríme, že javy A a B sú nezávislé, ak

$$P(A \cap B) = P(A) \cdot P(B).$$

Pravdepodobnosť zjednotenia dvoch javov:

Sčítanie pravdepodobností: nech sa javy A a B navzájom vylučujú. Pravdepodobnosť zjednotenia dvoch navzájom vylučujúcich sa javov $P(A \cup B) = P(A) + P(B)$.